

درآمدی بر فلسفه سیاسی
صدرالمتألهین؛ خلیل الرحمان طوسی؛
قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی،
۲۲۴ ص.

نگاهی به مبانی، اصول و شاخص‌های فلسفه سیاست از منظر ملاصدرای شیرازی است. در این نوشتار سعی شده است با مطالعه بخش‌هایی از حکمت متعالیه ملاصدرا، به تبیین دیدگاه وی در زمینه حکمت و عملی پرداخته شده و نظریات وی در زمینه جامعه، عدالت اجتماعی، جامعه فاضله، حکومت مطلوب، شرایط حاکمان و وظایف بین مردم و حکومت برجسته شود. نویسنده نخست به جایگاه سیاسی در اندیشه ملاصدرا اشاره نموده و رابطه بین اخلاق و سیاست، شریعت و سیاست، عرفان و مسائل انسان‌شناختی را در حکمت متعالی بررسی کرده است. آن‌گاه نگارنده به تبیین دیدگاه‌های ملاصدرا در زمینه راه‌های تحقق عدالت فردی و اجتماعی اشاره نموده و معنای عدالت، رابطه آن با آزادی و اخلاق، اهمیت متابعت از قانون و مسئله حقوق برابر انسان‌ها را از این منظر بیان کرده است. در بخش دیگری از کتاب نویسنده به بیان دیدگاه صدرالمتألهین شیرازی در مورد ویژگی‌های مدینه فاضله و رئیس آن پرداخته و جایگاه شریعت، عدالت و مردم را در این مدینه بررسی کرده و نقش امام و نبی و نیز فقها را در مدیریت‌کردن جامعه فاضله آورده است.

رابطه هست و باید؛ علیرضا ناصری؛
قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر
المصطفی، ۱۴۶ ص.

پژوهشی در زمینه بررسی موارد مهم رابطه باید و هست در فلسفه اسلامی و کارکردهای آن در حل مسائل اخلاقی دین اسلام است. در این کتاب ابتدا به تبیین و تحلیل مفاهیم و جملات اخلاقی و بررسی انواع مفاهیم در این زمینه پرداخته شده و پس از آن معیارهای لازم برای ارزشی‌بودن یا اخلاقی‌بودن یک فعل و غیرارزشی‌بودن آن با توجه به آموزه‌های فلسفه اخلاق به ویژه مسئله حسن و قبح عقلی و ذاتی

اسلامی را از دو منشأ هند و یونان می‌داند و بر آن است که مسلمانان برای دریافت تصوف از یونان و هند سه مسیر طی کرده‌اند: «مکتب حسین بن منصور حلاج که بیش از دیگران بی‌واسطه از تفکر هند بهره برده است»، «مکتب جندی شاپور» و «مکتب اخوان الصفا». نویسنده در هر سه مورد به اختصار بحث می‌کند. نظر حلاج را درباره وحدت وجود توضیح می‌دهد، مکتب «جندی شاپور» را معرفی می‌کند و به بررسی مکتب «اخوان الصفا» که از اندیشه‌های نوافلاطونی سرچشمه گرفته است می‌پردازد. در عین حال تاریخچه‌ای از نظریه وحدت وجود در اندیشه اسلامی به دست می‌دهد. او همچنین روش تجربه‌گرایان و عقل‌گرایان را توضیح می‌دهد و سپس به روش تصوف می‌پردازد. در پایان عمده‌ترین مسائل تصوف را به چهار مسئله منحصر می‌کند: جبر و اختیار، علم الهی، حدوث جهان و جوهر فرد. مؤلف آخرین فصل کتاب را به پرآوازه‌ترین طرفدار وحدت وجود در اسلام، حلاج وقف می‌کند.

فلسفه چیست؟! ژیل دولوز، فلیکس
گتاری؛ مترجم: محمدرضا آخوندزاده؛
تهران: نی، ۳۲۸ ص.

در کتاب حاضر به مفهوم و تعریف فلسفه پرداخته می‌شود. در این کتاب بیان می‌شود که هر مفهومی رخداد را به روش خودش برش می‌زند. عظمت هر فلسفه‌ای بر حسب طبیعت رخدادهایی اندازه‌گیری می‌شود که مفاهیم آن فلسفه ما را به آن فرا می‌خوانند یا آن فلسفه ما را قادر به رهاکردن آن در مفاهیم می‌سازد. پس مقتضی است که پیوند یکتا و انحصاری میان مفاهیم و فلسفه به مثابه رشته‌ای آفریننده با ظریف‌ترین جزئیاتش مورد بررسی و سنجش قرار گیرد. مفهوم از آن فلسفه است و به چیزی جز فلسفه تعلق ندارد. مفهوم، طرح صفحه درون‌مانی، شخصیت‌های مفهومی، ژئوفلسفه، عمل‌نماها و مفاهیم، چشم‌داشت‌ها و مفاهیم، از «خائوس» تا مغزاز موضوعات مورد بررسی در این کتاب هستند.

اسماعیل مهدوی راد

معرفی گزارشی

فلسفه

تفکر: درآمدی جذاب به فلسفه؛
سایمون بلک برن؛ مترجم: مریم
تقدیسی؛ تهران: ققنوس، ۳۳۶ ص.

موضوع این کتاب مسائل عمده زندگی است: دانش، آگاهی، ایمان، خدا، حقیقت، خوبی و عدالت. کتاب حاضر برای کسانی به نگارش درآمده که از وجود چنین مسائلی آگاه‌اند، اما نمی‌دانند چگونه به آنها بپردازند. نویسنده در ابتدا استدلالی متقاعدکننده در تأیید مطالعه فلسفه به دست می‌دهد و در ادامه خواننده را با نحوه نگرش فیلسوفان بزرگی چون هیوم، کانت و ویتگنشتاین به مضامین عمده فلسفه آشنا می‌سازد. هریک از فصول به تبیین موضوعی محوری اختصاص دارد و راهنمایی مستقل برای آشنایی با مسائلی که فیلسوفان مورد بحث قرار داده‌اند فراهم می‌کند.

تاریخ نظریه وحدت وجود؛ ابوعبدالله
زنجان؛ مصحح: یوسف نوظهور؛ تهران:
انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۸۰ ص.

در کتاب حاضر مؤلف ژرف‌ترین مباحث مطرح در تصوف را بررسی کرده، منابع و مصادر تصوف

افعال مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. نویسندگان دیدگاه عالمان اسلامی معاصر را در این زمینه منعکس کرده و معتقد است بحث در مورد هست و باید و نسبت بین آن دو، در زمینه دفاع از ارزش‌های اخلاقی و پاسخ‌دادن به شبهات مربوط به آن کاربرد فراوانی دارد؛ زیرا هجوم انواع شبهات و القائات فکری از ناحیه فلسفه غرب از این ناحیه سرچشمه گرفته است. وی در همین زمینه به مقایسه دیدگاه‌های فلاسفه اسلامی با فلاسفه غرب پرداخته و رابطه باید و هست را از منظر متفکرانی همچون: مرتضی مطهری و علامه سید محمد حسین طباطبایی بررسی نموده و نحوه استفاده آنان از این موضوع در تبیین ارزش‌های اخلاقی و اثبات عینی بودن و واقعی بودن آنها را منعکس نموده است.

خدا در اندیشه فیلسوفان غرب؛ هانس کونگ؛ مترجم: حسن قنبری؛ قم: دانشگاه ادیان و مذاهب، ۳۵۲ ص.

مروری بر دیدگاه‌های فلاسفه غرب در مورد خدا و مفهوم آن نزد آنان است. در ابتدای این اثر به بررسی دیدگاه‌های فلاسفه غرب در مورد چند ساحتی بودن انسان پرداخته شده و ماهیت وجود انسان و رابطه بین وجود او با وجود خدا از منظر آنان بیان شده است. در همین زمینه نویسندگان به تبیین دیدگاه‌های مارتین هایدگر و لودویک ویتگنشتاین در مورد مفهوم خدا پرداخته و رویکردهای کلیسای کاتولیک و پروتستان را در مورد مباحث الهیات و وجود خدا منعکس نموده است. وی به اختلاف نظر پروتستان‌ها و کاتولیک‌ها در مورد الهیات طبیعی و مفهوم وجود خدا اشاره نموده و براهین اثباتی و نفی‌کننده وجود خدا در میان فیلسوفان غربی مانند ایمانوئل کانت را در این زمینه آورده است. وی در ادامه به دیدگاه فلاسفه دیندار شبه سکولار غربی در مورد اعتقاد به وجود خدا از لحاظ عقلی و واقع‌انگاری وجود آن اشاره نموده و تحلیل آنان در مورد خدایی که مسیحیت ارائه نموده است را بیان کرده و دیدگاه آنان را در مورد خدای بی‌گانه و سه‌گانه برجسته کرده است.

در جلد دوم از این نوشتار برخی دیگر از دیدگاه‌های فلسفه غرب در مورد مسایل مربوط به خداشناسی و ماهیت و اوصاف خدا از نظر اندیشمندان غربی مطرح شده است. نویسندگان در همین راستا ابتدا تعریفی از نیهیلیسم یا نیست‌انگاری خداوند ارائه نموده و ضدیت برخی از اندیشمندان فلسفی غرب با دین و دینداری و علل گرایش آنان به الحاد و انکار وجود خدا را بررسی کرده است. وی در همین راستا به غلبه کردن افکار نیهیلیستی فلاسفه‌ای همچون نیچه پرداخته و دیدگاه‌های او را در مورد انکار خداوند مورد نقد و ارزیابی قرار داده است. وی در ادامه به مسیحیان در مورد پیامدهای نیهیلیسم هشدار داده و از آنان درخواست نموده است در این زمینه و پیامدهای اخلاقی و اجتماعی آن بیشتر تأمل نمایند. وی معتقد است که اعتقاد به نیست‌انگاری، موجب گسترش بی‌اعتمادی در بین افراد جامعه به‌ویژه نسل جوان شده و مبانی فکری و رفتاری جامعه را با بن‌بست مواجه می‌کند.

کلام

تناسخ، گذشته و امروز؛ علی موحدیان عطار؛ قم: دانشگاه ادیان و مذاهب، ۲۲۸ ص.

پژوهشی در زمینه معنای تناسخ، ادله آن و نقد دلایل ذکر شده برای آن با استناد به آموزه‌های اسلامی است. در ابتدای این اثر تعریفی از تناسخ و ارتباط آن با مقوله معاد ارائه شده و پیچیدگی‌های مباحث مربوط به آن بررسی شده است. آن‌گاه تاریخچه‌ای از بحث در این زمینه و پیشینه اعتقاد به آن در میان برخی از ادیان و مذاهب ارائه شده و باور به تناسخ در میان یونانیان باستان، هندوها، مسلمانان، زرتشتیان و برخی از ادیان و مذاهب امروزی، مانند مسیحیان و یهودیان مورد بحث و بررسی تاریخی قرار گرفته و اندیشه‌های هر یک از این ادیان و مذاهب در این زمینه به صورت اجمالی بیان شده است. در ادامه کارکردهای تناسخ باوری در زمینه تبیین سرگذشت روح انسان پس

از مرگ، تبیین مسئله شرور، رستگاری نهایی انسان و نیز برخی از کاربردهای عملی آن بیان شده و دلایل ارایه شده از سوی قائلین به تناسخ مطرح شده است. در ادامه ادله منکران تناسخ از لحاظ عقلی و نقلی بیان شده و دلایل قرآنی و روایی مبتنی بر بطلان تناسخ و عدم تناسب با نظام معرفتی اسلام تبیین شده است.

عرفان

رهواری و رستگاری (از میراث معنوی سهروردی، بابا افضل و عطار)؛ محمد کریمی زنجانی اصل؛ قم: مجمع ذخایر اسلامی؛ ۲۰۸ ص.

این کتاب متون عرفانی از شهاب‌الدین سهروردی، بابا افضل کاشانی و فریدالدین عطار نیشابوری است. در ابتدای این اثر دیدگاه شیخ اشراق درباره نیایش و ارتباط آن با رستگاری و سعادت انسان بیان، جنبه‌های نوری دعا از منظر وی تفسیر و نمونه‌هایی از نیایش‌های عارفانه وی آورده شده است. در همین زمینه نویسندگان ماهیت نور و صفات بارز آن را از دیدگاه شهاب‌الدین سهروردی بررسی و کارکردهای مختلف و معنوی نور را از این منظر شرح داده و توصیفی از شخصیت عرفانی وی ارائه نموده است. آن‌گاه متنی عرفانی از بابا افضل کاشانی درباره دانش و ارتباط آن با رستگاری درج شده و دیدگاه وی درباره کرامت انسانی، مبدأ و معاد، لزوم تلاش علمی و معنوی برای نجات و رستگاری، آفات علم و تفکر، ماهیت افعال خیر و چگونگی ایمن شدن از فنا بیان شده و حالات عرفانی و شخصیت معنوی بابا افضل کاشانی معرفی شده است. در بخش پایانی این اثر متنی عرفانی از فریدالدین عطار نیشابوری ارائه شده و رابطه بین رواداری و رستگاری از منظر وی بیان شده است. آن‌گاه اخلاق پارسایان از دیدگاه وی توصیف شده و توصیفی از شخصیت معنوی برخی از عارفان و صوفیان نام برده شده در کتاب تذکرة الاولیاء ارائه شده است.

شرح کتاب النجاه لابن سینا: قسم المنطق؛ محمدبن علی اسفراینی نیشابوری؛ مصحح: مقصود محمدی، عزت الملوك قاسم قاضی؛ تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۵۵۸ ص.

کتاب حاضر دربردارنده شرحی بر بخش منطق کتاب النجاه، اثر فیلسوف بزرگ اسلامی ابوعلی سینا است که توسط فخرالدین اسفراینی نوشته شده است. بخش منطق نجاه با تقسیم علم به تصویر و تصدیق آغاز می‌شود و با مباحث مغالطه پایان می‌یابد. شرح این اثر از نظر توضیح ابهامات عبارات و تفسیر محتوای متن کتاب شرحی کامل و جامع است، اما شارح هفت فصل کوتاه از اواسط کتاب را از قلم انداخته است.

کرشمه عشق: مقالاتی در عرفان نوحلاجی ایران؛ نصرالله پورجوادی؛ تهران: فرهنگ نشر نو، ۳۰۴ ص.

کتاب حاضر مجموعه مقالات عرفانی درباره مذهب نوحلاجی و تصوف عاشقانه است؛ تصوفی که از لحاظ عقاید و زبان تا حدودی متأثر از آثار حسین بن منصور حلاج است. مؤلف تلاش کرده است تا در این اثر به موضوعاتی توجه کند که کمتر مورد توجه قرار گرفته است و مهم‌ترین این موضوعات تأثیری است که حلاج در تفکر، عرفان و ادبیات پس از خود داشته است. مؤلف بیان می‌کند که در عرفان و فلسفه، حلاج ایده‌هایی داشته که توسط دیگران بسط داده شده و در شکل ادبی در زبان فارسی بیان شده است. ایده‌های حلاج مانند مواد خامی بوده که توسط عرفا، اندیشمندان و ادیبان ما پرداخته شده و در تاریخ اندیشه و ادب ما مانده‌اند. به عنوان مثال مقاله اول درباره قطعه‌ای است از «حلاج» که در آن از عشق به عنوان یکی از صفات ذات الهی یاد شده است.

دین

نماد و کهن الگو: پژوهشی در معنای وجود؛ مارتین لینگز؛ مترجم: سیدرحیم موسوی‌نیا، سیدعباس امام؛ اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۶۴ ص.

کتاب حاضر پژوهشی در معنای وجود برای خوانندگانی است که به نمادهای عالم اسلام و مسیحیت علاقه‌مند هستند. چنین اثری یکی از جمله مهم‌ترین کتاب‌های است که در زمینه نمادها به زبان انگلیسی نوشته شده است. به طور کلی این کتاب می‌گوید که انسان می‌تواند به مدد نماد به صورت ازلی (یا کهن الگویی) اشیاء و در نتیجه به نماد ازلی خویش دست یابد. در صورت توجه به دلالت و اهمیت نمادهای ارائه شده، خواننده قادر خواهد بود معنی و ماهیت زندگی و هدف از آن را درک نماید. این کتاب جنبه‌هایی از نمادگرایی را نشان می‌دهد که با مفاهیم خدا، سلسله مراتب نظام آفرینش و نیز وظیفه انسان در این راستا سروکار دارد.

اسلام و وحدت مبانی، کثرت ظهور (فصلی از جامعه‌شناسی تاریخی و فرهنگی اسلام)؛ به اهتمام عبدالمجید شرفی، عبدالله ناصری طاهری، تهران: شفیعی، ۱۰۳۲ ص.

اسلام دینی که پس از بودیسم و مسیحیت، بزرگ‌ترین دین و گسترده در تمام قاره‌های جهان است، به حوزه‌های فرهنگی و تمدنی متعدد تقسیم می‌شود که ضمن تمایز حوزه‌ها با یکدیگر، در یک نگاه کلی وحدت دارد. کتاب حاضر برگردان فارسی شش مجلد از مجموعه بیست مجلدی «اسلام واحداً و متعدداً» است که در انجمن عقل‌گرایان عرب و زیر نظر دکتر عبدالمجید شرفی شکل گرفته است. این برگردان شش تصویر از اسلام را ارائه می‌دهد: اسلام عربی، اسلام خوارج، اسلام بادیه، اسلام قاره سیاه، اسلام انقلابی و اسلام نوگرایان.

کلیات

معارف و حیانی: مجموعه مقالات، درس گفتارها، گفت‌وگوها و مناظرات؛ جعفر سیدان؛ دفتر اول و دوم، قم: دلیل ما، ۴۱۴ ص و ۹۸۴ ص.

کتاب حاضر دفتر اول از این مجموعه است که در آغاز به‌اجمال از زندگانی علمی و مبانی فکری و روشی آیت‌الله سیدجعفر سیدان سخن گفته

و در ادامه فهرستی از آثار انتشار یافته وی ارائه کرده است. این مجموعه شامل ۳۵ نوشتار است که در سه بخش مقالات و درس‌گفتارها، گفتگوها و مناظرات ارائه می‌شود. در بخش نخست، دوازده مقاله و درس‌گفتار و در بخش دوم نوزده گفتگو و در بخش پایانی چهار مناظره آمده است. نوشتارهای گردآمده در این مجموعه، هر یک در فضای زمانی خاص خود منتشر شده است. «جبر و تفویض»، «میزان شناخت»، «نقد تفکیک»، «درآمدی بر اصول در مکتب تفکیک»، «قلمرو عقل در دین» و «کاوشی در تبلیغات دینی» عنوان‌های برخی از این مقالات و گفتگوهاست.

کتاب دوم این مجموعه که شامل ۳۵ نوشتار است. در این دفتر شامل دو بخش گفتگوها و مناظرات ایشان است. «مکتب تفکیک»، «نمی‌شود عقل را انکار کرد»، «نگاهی به تعلیقات بیان الفرقان»، «راه و روش معرفتی اهالی تفکیک»، «مکتب مشهد»، «نسبت عقل و وحی از دیدگاه مکتب وحی و فلاسفه»، «نسبت عقل و وحی از دیدگاه فلسفه» و «مکتب تفکیک» عنوان‌های برخی از گفتگوها و مناظرات است.

نقد نقد: روایتی آموزنده؛ تزوتان تودورف؛ مترجم: اکرم آیتی، راضیه حجتی‌زاده، اصفهان: جهاد دانشگاهی، ۲۵۶ ص.

کتاب حاضر دورنمایی است از جریان نقد در قرن بیستم و تحلیلی است از سیراندیشه‌های نظری منتقدانی همچون سارتر، بلانشو، دوبلن، برشت، یاکوبسن، باختین، بارت، فرای و بنیشو. این کتاب را باید روایت آموزنده، اما پایان‌نیافته‌ای دانست که نویسنده در آن از عشق و ناامیدی‌های خود را در طول بیست‌وپنج سال اخیر سخن می‌گوید. برنامه‌ای از «نقد گفتگویی» که فصول هفتگانه کتاب را تبیین می‌کند و در دو فصل پایانی آن، نویسندگان مصاحبه‌شونده هر یک به نوبت سخن می‌گویند. این اثر را باید پاسخی به نزاع‌های فکری معاصر دانست که در تضاد با جزم‌گرایی تعصب‌آلود اندیشه‌های کلاسیک و نسبی‌گرایی نوین قرار گرفته است و

نویسنده می‌کوشد با استفاده از ابزار نقد نقد از این تضاد بگریزد.

هفت شهر کتاب: پنجاه گفتار در زمینه مردم‌شناسی، تاریخ و ادبیات؛ سید علی آل داود؛ تهران: امیر کبیر، ۶۰۰ ص.

کتاب حاضر دومین مجموعه مقالات نویسنده درباره مباحث تاریخی، اجتماعی، ادبی و مردم‌شناسی است. این اثر دربردارنده حدود پنجاه مقاله است که پیش از این در مجلات معتبر کشور به چاپ رسیده است. این مقالات در شش بخش تنظیم شده که بخش نخست مختص تحقیقات ادبی و متن‌شناسی و مشتمل بر نه مقاله است. بخش دوم شامل پژوهش‌هایی در مردم‌شناسی، تاریخ و حقوق ایران است و در بخش سوم تحقیقات مردم‌شناسی و تاریخی در ناحیه خوربیا بانک زادگاه نویسنده درج شده است. حقوق نشر و تکالیف ناشران و مؤلفان در برابر یکدیگر، نقد و معرفی کتاب و چند رساله و منظومه تاریخ و ادبی بخش‌های دیگر این اثر را شامل می‌شوند.

پژوهش‌های ایرانشناسی نامواره دکتر محمود افشار: دربرگیرنده سی‌وشش مقاله؛ به اهتمام: ایرج افشار، کریم اصفهانیان؛ تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۶۷۸ ص.

کتاب حاضر جلد بیست و دوم از مجموعه «انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی» است که شامل ۳۶ مقاله است. «زبان روزگار سعدی؛ گویش امروز خلیج فارس»، «ادیب نائینی»، «پیش سخن فردوسی در داستان رستم و سهراب»، «جشن نوروز در هند»، «سیستان بایگانی آداب و رسوم اسطوره‌ای و حماسی ایران»، «محاسبه ساعات تحویل»، «پیشگامی ایرانیان در شاهنامه شناسی و شاهنامه پژوهی»، «دل بستگی مذهبی انگیزه‌ای دیگر برای مهاجرت»، «از شبه قاره به فلات ایران»، «عشق یاری‌های کهگیلویه و بویراحمد»، «وصیت‌نامه مرحوم حمیرزاعلی خان امین‌الدوله»، «تأثیر فرهنگ ایرانی بر چین» عنوان برخی از مقالات این کتاب هستند.

در جست و جوی حکمت: سیری در زندگی، آثار و اندیشه‌های فلسفی استاد مهدی حائری یزدی؛ عبدالله نصری؛ تهران: نیلوفر، ۶۴۰ ص.

«استاد مهدی حائری یزدی» یکی از فیلسوفان معاصر اسلامی است که تحصیلات عالی خود در علوم اسلامی، به ویژه فلسفه و فقه و اصول را در قم به اتمام رساند و با عزیمت به آمریکا، آموزش فلسفه غرب را تا مقطع دکتری در آمریکا و کانادا پی گرفت. حائری نگاه خاصی به فلسفه داشت و آن را یک امر انسانی می‌دانست. اندیشه‌های فلسفی حائری گستره وسیعی دارد که در کتاب حاضر هر یک از آنها تحلیل شده است. «زندگی‌نامه»، «در قلمرو فلسفه»، «معرفت‌شناسی»، «هستی‌شناسی»، «فلسفه اخلاق»، «فلسفه عرفان» و «اندیشه سیاسی» عناوین بخش‌های مختلف این کتاب است.

کتاب‌شناخت علامه سید عبدالله شبّر؛ محمدمهدی مسعودی؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۲۶۴ ص.

نسخه‌های خطی اسلامی به‌جامانده از گذشتگان، گنجینه‌ای از فرهنگ و معارف پرمایه اسلامی و حاصل تلاش‌های علمی دانشمندان و فرهیختگانی است که با تکیه بر محتوای غنی آموزه‌های دینی، سیمای نوینی از فرهنگ انسان و جهان را عرضه می‌کنند. کتاب حاضر به معرفی آثار و نسخه‌های خطی دانشمند شیعه، «سیدعبدالله شبّر» اختصاص یافته است. سیدعبدالله شبّر از محدثان پرکار نیمه نخست سده سیزدهم قمری است که در سال ۱۱۸۸ قمری در نجف به دنیا آمد. او دانشمندی پرکار و پرتألیف بود و این امر او را در شمار نویسندگان مؤلفان کم‌نظیر امامیه قرار داده است.

بیلوگرافیا التکفیر؛ اباذر نصر اصفهانی؛ مترجم حسین صافی؛ قم: دارالاعلام لمدرسه اهل بیت، ۱۹۲ ص.

کتاب‌شناسی کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات نگاشته شده در موضوع تکفیر و مسائل مرتبط با آن به دو زبان فارسی و عربی است. در این

نوشته‌ها در دو بخش مجزا برخی از منابع نگاشته شده در زمینه پدیده تکفیر و افراطی‌گری برخی از فرقه‌های به ظاهر اسلامی و نیز ایجاد کینه و دشمنی توسط آنان بین مذاهب مختلف و

ترویج خشونت به صورت اجمالی معرفی شده است. در معرفی این منابع، به نام اثر، نویسنده آن، موضوع اثر، محل نشر، نام ناشر، تاریخ نشر، تعداد صفحات و چکیده‌ای از محتوای آن اثر اشاره شده است. در منابع معرفی شده به دیدگاه‌های مختلف علمای جهان اسلام در مورد پدیده تکفیر، جایگاه خشونت و ترور در دین اسلام، نقد مبانی فکری و اعتقادی تکفیری‌ها، تاریخ پیدایش این قبیل از اندیشه‌های افراطی، بیان ابعاد از رحمانیت دین اسلام، جایگاه محبت و رأفت در آموزه‌های اخلاقی اسلام، نقد دیدگاه‌های فقهی گروه‌های تکفیری، نقش علمای اسلام در جلوگیری از این قبیل فرهنگ‌های باطل، نقش استکبار جهانی در ترویج این قبیل از افکار افراطی و انحرافی و برخی دیگر از زوایای این موضوع اشاره شده است.

الهادی الی موضوعات نهج البلاغه؛ محمدهسین درایتی؛ قم: موسسه فرهنگی دارالحدیث، ۴۹۴ ص.

راهنمای لفظی برای وارد شدن به موضوعات مندرج در کتاب نهج البلاغه است. در این نوشته برای آسان شدن کار محققانی که می‌خواهند در موضوعات مختلف از کتاب نهج البلاغه استفاده نمایند، به شناسایی الفاظ مختلف مندرج در این کتاب با توجه به موضوعات گوناگون پرداخته شده و روایات مربوط به اصطلاحات و موضوعات مختلف در کنار هم گردآوری شده است. براین اساس نویسنده به دسته‌بندی روایات مندرج در نهج البلاغه اعم از خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات قصار امام علی (ع) در موضوعاتی همچون: توحید و مسائل مربوط به خداشناسی و صفات خداوند، بعثت انبیا، اثبات امامت ائمه اطهار و بیان فضایل و اوصاف آنان، مسائل مربوط به معاد و جهان آخرت، مسائل مربوط به اخلاق فردی و اجتماعی، مسائل

مربوط به حکومت‌داری و سیاست، مباحث مربوط به بیت‌المال و عدالت اقتصادی، احکام شرعی مربوط به حج و جهاد، تأکید آن امام بر تقوای الهی و پرهیز از نافرمانی خداوند متعال، هشدارهای ایشان در مورد تسلیم‌شدن در مقابل حق و حقیقت و عدم پیروی از باطل و برخی دیگر از توصیه‌های اخلاقی و تبیین مسائل اعتقادی پرداخته و سخنان آن امام را در موضوعاتی مشخص گردآوری نموده است.

چکیده پایان‌نامه‌های حدیثی؛ مهدی هوشمند؛ قم: موسسه فرهنگی دارالحدیث، ۶۲۸ ص.

اطلاع از پایان‌نامه‌های حدیثی و دسترسی داشتن به آنها از ضروری‌ترین مقدمات پژوهش و خدمات پژوهشی است. گردآوری پایان‌نامه‌ها در مراکز پژوهشی و کتاب‌خانه‌های تخصصی از پیش‌نیازهای تحقیقات علمی و روشمند است که می‌تواند افزون بر سرعت بخشیدن به پژوهش‌های تازه، چشم‌اندازهای جدیدی را بر روی جویندگان دانش بگشاید. مجموعه حاضر دربردارنده اطلاعات کتابشناسی و گزارش‌هایی از پایان‌نامه‌های حدیثی موجود در «کتابخانه تخصصی حدیث» موسسه علمی-فرهنگی دارالحدیث است که با همکاری گروهی از استادان تا پایان اسفندماه ۱۳۸۷ فراهم آمده‌اند. جلد دوم این مجموعه ۵۲۰ پایان‌نامه را در بر می‌گیرد.

تفسیر و علوم قرآن

قرآن، کتاب اخلاق (۱)؛ محمدتقی سبحانی‌نیا؛ قم: موسسه فرهنگی دارالحدیث، ۲۹۲ ص.

کتاب حاضر کوششی در شرح و بسط معارف اخلاقی قرآن است که با بهره‌گیری از احادیث پیامبر و معارف اهل‌بیت و نیز استفاده از دیدگاه‌های مفسران بزرگ به انجام رسیده است. در این اثر آیات اخلاقی ثقل اکبر با بهره‌گیری از بیانات ثقل اصغر شرح شده است. گستردگی آیات اخلاقی، نگارنده را بر آن داشته تا هم از نظر موضوعی و هم در انتخاب آیات گزینشی

عمل کند و در گام نخست با تقسیم‌بندی و صفات اخلاقی به دو دسته فضایل و رذایل، ابتدا به بحث درباره برخی از مهم‌ترین فضایل اخلاقی بپردازد. فضایل اخلاقی نیز به دو نوع فضایل اخلاقی فردی و فضایل اخلاقی مربوط به رفتارهای اجتماعی تقسیم شده و از هر یک از این دو نوع چند فضیلت مهم بحث شده است.

مصونیت قرآن از تحریف نزد شیعه و اهل سنت؛ محمد اکبری؛ تهران: دانشگاه علوم و فنون قرآن تهران، ۴۴۲ ص.

کتاب حاضر پژوهشی درباره مصونیت قرآن از تحریف نزد شیعه و اهل سنت است. شبهه تحریف قرآن همواره دستاویزی نزد دشمنان اسلام و تشیع برای از بین بردن آثار و تعالیم پیامبر اسلام (ص) و بدنام کردن شیعه است. نگارنده در این اثر ماجرای صیانت و سلامت قرآن از تحریف نزد شیعه و اهل سنت را با ادله متقن و برهان‌های کتاب، سنت، اجماع و عقل و اقوال و آرای بزرگان شیعه و اهل سنت بررسی کرده و به رد مهم‌ترین دلایل قائلان به تحریف قرآن پرداخته است. هدف از این اثر آن است که اثبات شود قرآن موجود عین وحی بوده و نسبت تحریف و تغییر به ساحت مقدس قرآن کریم، سخنی ظالمانه و ناروا است.

دایرةالمعارف قرآن کریم: خاورشناسان و قرآن؛ تهیه و تنظیم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم: بوستان کتاب، ۶۲۶ ص.

در این جلد از دایرةالمعارف قرآن کریم با هدف دستیابی آسان به اطلاعات قرآنی، حدود صد مدخل و مقاله پژوهشی درباره موضوعات و مفاهیم مرتبط با علوم و معارف قرآنی با تکیه بر منابع کهن و معاصر نگارش یافته است. مدخل بر اساس قواعد دانشنامه‌نویسی و به صورت الفبایی تنظیم شده و منابع مورد استناد در پانوشت صفحات به اختصار و در پایان با ذکر مشخصات کامل ثبت گردیده است. مفاهیم این جلد برخی از مداخل حرف خ و حرف ب،

از مدخل خاورشناسان و قرآن تا مدخل درنده را پوشش داده و گرچه پاره‌ای از مداخل ارجاعی است، اما عمده آنها مدخل اصلی بوده و به شکل بنیادی تحقیق و نگارش یافته‌اند. مدخل خاورشناسان از مهم‌ترین مقالات این اثر، حاوی گزارشی تحلیلی از سه دوره مطالعات قرآنی محققان غربی است. نویسنده ضمن تبیین روش تحقیق و منابع نگارش یافته از سوی خاورشناسان، تفاوت‌های آنها در مطالعات قرآنی را توضیح داده است. از اطلاعات این مقاله به دست می‌آید که از لحاظ مضمونی بیشترین توجه خاورشناسان در نخستین آشنایی‌ها، به ترجمه قرآن و سپس به تاریخ قرآن و در دوره معاصر به تفسیر قرآن بوده است. برخی از دیگر مداخل مهم این جلد عبارتند از: خدیجه بنت خویلد، خشوع، خلقت، خمس، خواب، خواتم سور، خواص قرآن، خیر و شر، دابة الارض، داود(ع)، دحو الارض، دختر.

قرآن و کتاب مقدس (مقایسه ساختار و محتوا)؛ مهراب صادقی‌نیا؛ قم: مرکز نشر هاجر، ۴۰۰ ص.

پژوهشی در زمینه ویژگی‌های قرآن کریم از لحاظ ساختار و محتوای مندرج در آن در مقایسه با تورات و انجیل (کتاب مقدس) است. در ابتدای این اثر به معرفی کلی قرآن کریم و کتاب مقدس پرداخته شده و تاریخ این دو کتاب آسمانی و رسمی شدن آنها به عنوان کتاب مقدس مسلمانان، مسیحیان و یهودیان بررسی شده است. آن‌گاه نویسنده به تحریف‌ناپذیری قرآن کریم اشاره نموده و خطاناپذیری قرآن را از منظر مسلمانان و خطاناپذیری کتاب مقدس را از منظر مسیحیان و یهودیان تبیین نموده است. وی در ادامه به حجیت این دو کتاب از منظر پیروان خویش اشاره نموده و مباحث مندرج در آن دو از لحاظ ساختار و محتوای مسائل مطرح‌شده در آنها را مقایسه نموده است. نویسنده در همین زمینه مقایسه و تطبیقی مسائلی همچون: خداشناسی و اوصاف خداوند متعال، نظریه آفرینش وحی و نبوت، رستاخیز و

امور پایانی جهان و زندگی انسان در این دنیا، ادبیات تشریحی و اخلاقی و مسائل اعتقادی در قرآن و کتاب مقدس پرداخته و تفاوت این دو کتاب آسمانی را در آموزه‌های نام‌برده شده بررسی نموده است.

مسئله‌شناسی تحریف با نگاهی به قرآن کریم و کتاب مقدس؛ محمدحسن احمدی؛ قم: دانشکده اصول دین، ۲۰۸ ص.

پژوهشی در مورد دلایل عدم تحریف قرآن کریم و اثبات تحریف کتاب مقدس است. در این پژوهش سعی بر آن است تا تمایز مسئله تحریف در مورد کتاب مقدس و قرآن کریم مورد بحث و بررسی قرار گرفته و شبهات موجود در این زمینه پاسخ داده شود. نویسنده نخست تعریف لغوی و اصطلاحی از مفهوم تحریف و ماهیت آن ارائه نموده و پس از آن تحلیلی از روایات دلالت‌کننده بر تحریف قرآن از لحاظ سندی و محتوایی مطرح کرده است. وی پس از تحلیل کمی و کیفی این قبیل از روایات به تبیین عدم وثاقت سند و عدم دلالت متن آن بر موضوع مورد نظر پرداخته و دلایل عدم وقوع تحریف در قرآن کریم را بررسی نموده است. در بخش دوم کتاب وی به دیدگاه‌های رایج در مورد تحریف کتاب مقدس، اعم از عهد قدیم و عهد جدید اشاره نموده و نمونه‌هایی از عدم انطباق مفاد مندرج در تورات و انجیل با معارف و حیانی را بررسی نموده و مندرجات این کتاب را با معارف الهی و وحیانی، هم‌سنخ ندانسته است.

اصول و قواعد تفسیر روش‌شناسی تفسیر «من وحی القرآن»؛ شمس‌الله معلم کلایی؛ تهران: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۳۲۰ ص.

بررسی اصول و قواعد تفسیری مربوط به کتاب من وحی القرآن تألیف سیدمحمدحسین فضل‌الله از علمای شیعه معاصر لبنان است. در ابتدای این اثر به بیان ابعادی از زندگانی و شخصیت علمی و قرآنی سیدمحمدحسین فضل‌الله و نیز فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی،

فقهی، قرآنی و سایر فعالیت‌های علمی وی پرداخته شده و پس از آن روشی در تدوین کتاب مذکور و روش تفسیری مورد استفاده وی در این کتاب تفسیری بیان شده است. آن‌گاه نویسنده برخی از مفاهیم مربوط به علم تفسیر و نیز رابطه تفسیر با تأویل قرآن را بررسی نموده و مفهوم روش‌شناسی تفسیر و گرایش‌های مختلف در این زمینه را تبیین نموده است. در همین راستا وی به روش‌شناسی سیدمحمدحسین فضل‌الله در تفسیر من وحی القرآن اشاره نموده و قواعد مورد استفاده ایشان در این تفسیر را بیان کرده است. نگارنده توجه به قرائت صحیح، دستیابی به معنای واژه‌های در زمان نزول، توجه دقیق به قواعد ادبی و بلاغی، توجه به قراین و شواهد و فضای نزول قرآن، توجه به وقایع و قراین تاریخی، توجه به دلالت‌ها در تفسیر از قواعد و روش‌های مورد استفاده در کتاب من وحی القرآن عنوان کرده و روش‌شناسی نویسنده و مفسران را از این منظرها بررسی نموده است.

فقه

فرهنگ وقف: مفاهیم بنیادین فرهنگ اسلامی؛ حسن بشیر؛ تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۳۲۶ ص.

کتاب حاضر از سلسله کتاب‌های «مفاهیم بنیادین فرهنگ اسلامی» است که از یک سو می‌تواند کتابی دانشگاهی باشد و از سوی دیگر کتاب برای عموم مردم است که به این حوزه مهم اسلامی علاقه‌مند هستند. در این کتاب تلاش شده است که وقف به عنوان یک حوزه مهم علمی از منظر اسلامی و سایر علوم مختلف اجتماعی، به ویژه ارتباطی و فرهنگی بحث و بررسی شود. در فصل اول به مباحث معناشناسی، تحولات گفتمانی و تبیین ارتباطی وقف پرداخته شده است. فصل دوم وقف را عنوان یک رسانه تمام‌عیار در نظر گرفته و کارکردهای آن را بررسی کرده است. فصل سوم به جایگاه وقف در فرهنگ اسلامی، به‌ویژه در آیات و روایات مختلف می‌پردازد. در فصل‌های بعدی به کارکردهای حقوقی، اقتصادی، اجتماعی،

ارتباطی، فرهنگی و آموزشی وقف اشاره شده است. همچنین برخی از موقوفات وقف‌نامه‌ها و آسیب‌شناسی وقف نیز در این کتاب آمده است.

تصویر و مجسمه‌سازی در فقه شیعی؛ سیدعباس سیدکریمی؛ تهران: مدرسه اسلامی هنر، ۲۲۴ ص.

رویکردی فقهی در مورد حکم شرعی ساخت مجسمه و تصویرپردازی و ادله حرمت و شرایط حرام بودن آنها است. در این نوشتار ابتدا کلیاتی از فقه و ادله شرعی ارائه شده و پس از آن ابعاد فقهی تصویرپردازی و مجسمه‌سازی بیان شده و روایات دلالت‌کننده بر حرمت ساخت و نقاشی کردن انواع تمثال و ساخت انواع بت و مجسمه مورد شرح و بررسی سند و دلالتی قرار گرفته و دلایل مختلف مربوط به آن از جمله اجتماع بر این مسئله تبیین شده است. نویسنده به فروعات مسئله فوق نیز اشاره نموده و حکم نصب عکس و تصویر در محل اقامه نماز، حکم کشیدن تصاویر مربوط به حیوان و جن و سایر موجودات دارای روح، حکم شرعی اخذ اجرت بر عمل تصاویر، حکم نگهداری انواع عکس و مجسمه، حکم شرعی نگاه‌کردن تصاویر و سایر ابعاد مختلف این موضوع را از نگاه فقهای امامیه اعم از فقهای قدیمی و معاصر منعکس نموده است.

بررسی گسترده فقهی: معونه الظالمین، الولایه من قبل الجائر و جوائز السلطان؛ سیدمحمدرضا مدرسی طباطبایی یزدی، عبدالله امیرخانی؛ قم: دار التفسیر، ۵۵۲ ص.

سلسله دروس و تقریرات خارج فقه در شرح و تبیین مباحث مکاسب محرمه شیخ مرتضی انصاری است و به تفصیل از مبانی، ادله و روش فقهی و انظار فقهای بزرگ سخن رفته و فروعات مختلف مباحث تبیین گردیده است. افزون بر آوردن مهم‌ترین نظرها در هر مبحث، ادله روایی مورد اعتنای فقهاء بررسی شده و ضمن نقد مبانی این نظرها از دیدگاه فقهی خود نویسنده دفاع شده است. شیخ انصاری حرام بودن همکاری

اداری، اقتصادی و نظامی آن بررسی شده است. در فصل دوم مشارکت‌های علمی در تمدن اسلامی مانند گیاشناسی، نجوم و ریاضیات، دانش تاریخ، جغرافیا و فلسفه بررسی شده‌اند. در دو فصل آخر تاریخ شهر اسلامی، ویژگی‌های هنرهای اسلامی، هنر در تمدن اسلامی، راه‌های انتقال تمدن اسلامی به اروپای قرون میانی و موضع‌گیری غرب در برابر تمدن اسلامی به طور کامل تشریح شده‌اند.

اسناد خاندان سیدتومان بن عزیز آل ابی هلاله (۱۸۴۴ م - ۱۹۵۳ م)؛ سید صادق حسینی اشکوری؛ تهران: مجمع ذخایر اسلامی، موسسه تاریخ علم و فرهنگ، ۱۰۴ ص.

کتاب حاضر گردآوری اسناد مختلف مربوط به خاندان آل تومان یکی از خاندان معروف در نجف اشرف در عراق است. در این اثر با هدف آشنایی با بخش‌هایی از فرهنگ مردم عراق و تاریخ اجتماعی این کشور و نیز معرفی برخی از خانوارهای علمی و معتقد شهر نجف، به ارائه اسناد مختلفی از یکی از خاندان‌های عراقی در نجف اشف پرداخته شده و اطلاعاتی در مورد خاندان آل تومان با توجه به این اسناد ذکر شده است. در همین زمینه تصاویری از برخی از بزرگان خاندان آل تومان، وقف‌نامه‌ها، وصیت‌نامه‌ها، شهادت‌نامه‌ها، شرط‌نامه‌ها، اسناد مالی، مبیعه‌نامه‌ها، گواهی‌نامه‌های علمی و مهارتی، استفتائات شرعی از مراجع تقلید نجف، اسناد مربوط به مالیات، اوراق حکومتی، اجاره‌نامه‌ها، اقرارنامه‌ها، اسناد مربوط به آبادکردن زمین‌های کشاورزی و قنات‌ها، صورت طلب‌ها و بدهی‌ها، التزام‌نامه‌ها، وکالت‌نامه‌ها، نامه‌ها، رسیده‌ها، صلح‌نامه‌ها، صورت باقیمانده از اموال افراد متوفی، سوگندنامه‌ها، اقرارنامه‌ها و برخی دیگر از اسناد مربوط به این خاندان ارائه شده است.

گونه‌شناسی نظریه‌های انقلاب: مروری بر نظریه‌پردازی پیرامون انقلاب‌ها در قرن بیستم؛ جک گلدستون، جان فوران، مترجم: خرم بقایی، هومن نیری؛ تهران: رخ‌دادنو، ۲۸۶ ص.

پیش از بعثت توانایی خواندن و نوشتن قائل شوند و بدین ترتیب ایشان را به استفاده از کتب پیشینیان برای گردآوری آیات قرآن متهم کنند. نگارنده در کتاب حاضر تلاش کرده تا با استفاده از مستندات و منابع معتبر این موضوع را تحلیل کند و شبهات موجود در این مورد را پاسخ دهد.

دین

امام رضا (ع) و مناسبات عقل و دین با معرفی نظریه عقلانیت نرم دینی و نظریه صفاتی در اخلاق؛ محسن عباس نژاد؛ مشهد: موسسه بنیاد پژوهش‌های قرآنی حوزه و دانشگاه، ۳۹۰ ص.

کتاب حاضر ابتدا به بررسی مفهوم عقل، مسئله واقع‌نمایی شناخت و منابع معرفت می‌پردازد و سپس مناسبات عقل و دین را در آموزه‌های رضوی بررسی می‌کند. اگر دین و به طور خاص دین اسلام را شامل سه بخش کلی اعتقادات، اخلاقیات و احکام بدانیم در این کتاب مؤلف به بررسی مناسبات عقل و دین در حوزه اعتقادات و اخلاقیات پرداخته است. در بررسی مناسبات عقل و دین در حوزه اعتقادات ابتدا دیدگاه‌های قائلان به عدم امکان تبیین عقلانی دین در جهان اسلام و مسیحیت بررسی شده است و سپس «نظریه عقلانیت نرم گزاره‌های دینی» برای ارائه چهارچوبی برای فهم رابطه عقل و دین در گزاره‌های اعتقادی معرفی می‌شود. در بررسی مناسبات عقل و دین در حوزه اخلاق نیز نظریه صفاتی در اخلاق برای تبیین رابطه گزاره‌های اخلاقی دین با مفاهیم عقل علمی ارائه گردیده است.

تاریخ

گستره تمدن اسلامی در قرون میانی؛ محمد مونس احمد عوض؛ مترجم: عبدالله ناصری طاهری و سمیه سادات طباطبایی؛ تهران: اطلاعات، ۴۶۲ ص.

کتاب حاضر به بررسی وضعیت تمدن اسلامی در جهان در قرون میانی می‌پردازد. در فصل اول ساختار تمدن اسلامی از جمله ساختار سیاسی،

با ستمگران را از باب ادله اعوان الظلمه بودن دانسته است. بر این پایه نویسنده با پژوهش در روایات این مبحث و تفکیک میان شقوق مختلف موضوع، نتیجه گرفته که دلیلی بر حرمت «معونه الظالمین فی غیر ظلمهم» به دست نیامده، گرچه احتیاط مستحب در ترک آن است. سپس از اصل حلیت بهره گرفته و کارکردن با ظالم در امور مباح و مزدگرفتن از او را بدون مانع دانسته است. در مبحث بعدی از پذیرفتن تصدی و تولی از جانب حاکمان جور تحت عنوان «الولاية من قبل الجائر» بحث شده و ادله حرمت آن از آیات و روایات و نحوه استدلال به هرکدام تبیین شده است. نویسنده پذیرفتن ولایت از روی اکراه و اضطرار را در فروع متعدد بازخوانی و تشریح کرده است. در این فروع، مباحث درباره انظار شیخ انصاری، صاحب جواهر و سید ابوالقاسم خوئی و نحوه استنباط آنها از ادله طرح شده و با نقد هریک، مبحث سوم، جواز پذیرفتن هدایای سلطان جائر و دیگر اموال مشتبه و داشتن علم اجمالی و علم تفصیلی در این مسئله است که به صورت‌های مختلفی تقسیم گردیده و ابعاد هر صورت بررسی و سپس به مناسبت از اموال مجهول‌المالک و نیز احکام مال گم شده بحث شده است.

حدیث

امی‌بودن پیامبر اکرم (ص) در منابع تفسیری و حدیثی و نقد دیدگاه خاورشناسان؛ علیرضا کاوند بروجردی؛ تهران: دانشکده علوم و فنون قرآن تهران، ۲۲۸ ص.

بر اساس منابع تفسیری و حدیثی، امی بودن پیامبر اکرم (ص) به معنای درس ناخوانده بودن ایشان است و ایشان پیش از بعثت بر خواندن و نوشتن توانمند نبوده‌اند، ولی پس از بعثت بر خواندن و نوشتن توانمند شده و در مواردی فعل خواندن از ایشان سر زده، اما در هیچ موردی ننوشته‌اند. از زمان بعثت پیامبر اکرم تا کنون، افرادی با اغراض و مقاصد گوناگون تلاش کرده‌اند تا برای پیامبر اکرم (ص) در دوران

کتاب حاضر از جمله مهم‌ترین منابعی است که محققان مطرح حوزه انقلاب‌ها در طول سال‌های گذشته به عنوان مرجع اصلی به آنها استناد کرده‌اند و اینک ترجمه فارسی این مقالات در قالب یک مجموعه کامل می‌تواند دیدی وسیع‌تر برای مطالعه در این حوزه پدید آورد؛ زیرا در این اثر سیر تاریخی نظریه‌های انقلاب در قرن بیستم به خوبی بررسی شده و با معرفی خصوصیات هر یک، نقاط ضعف و قوت این نظریه‌ها نیز به خوبی روشن شده است. این کتاب اثری است مناسب برای درس‌تئوری‌های انقلاب و دانشجویان و علاقمندانی که می‌خواهند در مورد علل وقوع انقلاب و فرآیند و پیامدهای آن بیشتر بدانند. نویسندگان عرصه نظریه‌های انقلاب در این مجموعه تلاش کرده‌اند تا با دسته‌بندی انواع نظریه‌های ارائه‌شده درباره انقلاب‌ها خوانندگان را در درک بهتر این پدیده شگرف اجتماعی یاری رسانند.

انساب‌نگاری شیعه تا پایان قرن هفتم هجری؛ سیدمحمد رضا عالمی؛ مشهد: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی؛ ۲۳۲ ص.

مروری تاریخی بر علم نسب‌شناسی شیعه و آثار موجود در این زمینه از ابتدای شکل‌گیری این علم تا پایان قرن هفتم هجری است. در ابتدای این اثر، تعریفی لغوی و اصطلاحی از واژه انساب و طرق انساب ارایه شده و سپس پیشینه این علم در امت‌های قبل از اسلام و در بین مسلمانان بیان شده است. آن‌گاه به فراز و نشیب‌های مربوط به انساب‌نگاری از صدر اسلام و عوامل رشد و افول این علم در جهان اسلام اشاره شده و نقش اموری مانند قبیله‌گرایی، شعوبیه، فتوحات اسلامی و توجه‌کردن به طبقه حاکم از دلایل رشد و رونق این علم عنوان شده است. نویسنده در ادامه به برخی از روش‌های انساب‌نگاری اشاره کرده و فواید و کارکردهای نسب‌شناسی و اصطلاحات و فنون مربوط به این علم را توضیح داده است. وی همچنین به برخی از کتب نگاشته‌شده در این زمینه توسط شیعیان اشاره کرده و تاریخچه

اختصاصی شیعیان در این زمینه را بررسی نموده و به تحلیل و بررسی تاریخی این علم در میان شیعیان تا قرن هفتم هجری پرداخته است.

صفاخانه اصفهان در گفتگوی اسلام و مسیحیت: ماهنامه الاسلام ۱۳۲۰ - ۱۳۲۳ ق / ۱۹۰۳ - ۱۹۰۵ م؛ محمدعلی حسینی؛ قم: ادیان، ۵۰۰ ص.

در این اثر برخی از گفتگوهای صورت‌گرفته بین عالمان مسلمان و عالمان مسیحی در مورد اعتقادات اسلام و مسیحیت که در ماهنامه الاسلام درج شده گردآوری شده و به نقد و ارزیابی برخی از افکار مسیحیان در مورد عیسی (ع)، پیامبر اسلام (ص)، اعتقادات اسلامی و مسیحیان و نیز برخی از عقاید و آداب مشترک بین آنان پرداخته شده است. در این گفتگوها به تبیین مسائلی همچون: تثلیث مسیحی و نقد مبانی مربوط به آن، تناقضات موجود در اناجیل، ختم نبوت توسط پیامبر اکرم، جایگاه اقلیت‌های مذهبی و زندگی آنان در جامعه اسلامی، تبلیغ مسیحیت در ایران، فعلیت‌های تبشیری‌ها در اصفهان، نقد الوهیت مسیح، عصمت رسول خدا، ادله نبوت ایشان، تحریف کتاب مقدس، عدم تحریف قرآن کریم، اختلافات تاریخی بین مسلمانان و مسیحیان، ظهور و عروج عیسی (ع)، اخبار غیبی در قرآن، بشارت‌های موجود در انجیل در مورد نبوت محمد (ص)، حکمت ازدواج‌های متعدد پیامبر اسلام، نقد داستان‌های موجود در عهدین در مورد پیامبران الهی، معجزات پیامبر اسلام و عیسی مسیح و برخی دیگر موضوعات اعتقادی مسیحیان و نقد آنها پرداخته شده است.

عقل و سیاست در اندیشه سیاسی ایران معاصر؛ سیدمحمد رضا شریعتمدار؛ قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۳۵۶ ص.

کتاب حاضر بررسی نسبت بین عقل و سیاست از منظر اسلام‌گرایان نواندیش معاصر است. در این اثر دیدگاه‌های اندیشمندان مسلمان در مورد عقل و سیاست و تأثیر تحولات فکری و سیاسی

ایران معاصر بر مناسبات عقل و سیاست منعکس شده و اختلافات اندیشه‌های متفکران مسلمان سنتی و روشنفکر در این زمینه منعکس شده است. در ابتدای این اثر تعریفی از مفهوم عقل و عقل عملی ارائه شده و پس از آن معنای عقل عملی و انطباق مسائل آن بر سیاست بررسی شده و رابطه بین عقل و سیاست و زمینه‌های تاریخی مباحث مربوط به آن دو در جهان اسلام بیان شده است. نگارنده در همین زمینه به مطالعه آراء و اندیشه‌های عقلگرایان نواندیش، ظاهرگرایان، متکلمین و فیلسوفان افراطی در زمینه نسبت بین عقل و سیاست پرداخته و نزاع‌های فکری میان اسلام‌گرایان سنتی با اسلام‌گرایان را بررسی نموده و به آسیب‌شناسی نوع تفکر آنان در این موضوع پرداخته است. وی در ادامه گرایش برخی از نواندیشان مسلمانان به سکولاریسم را ریشه‌یابی کرده و دیدگاه‌های متفاوت آنان در زمینه مفهوم و کارکردهای حکومت دینی و نسبت بین عقل و سیاست را تجزیه، تحلیل، نقد و ارزیابی کرده است.

عاشوراشناسی: پژوهشی درباره هدف امام حسین (ع)؛ محمد اسفندیاری؛ تهران: نی، ۳۵۲ ص.

کتاب حاضر عهده‌دار هدف‌شناسی از قیام امام حسین (ع) است و در پی پاسخ بدین پرسش که هدف آن حضرت در هجرت از مدینه به مکه و از آنجا به کوفه چه بود؛ پرهیز از بیعت یا تشکیل حکومت یا استقبال از شهادت و یا اموری دیگر؟ بر پایه این پژوهش، هفت نظریه درباره هدف آن حضرت وجود دارد: امتناع از بیعت (دفاع)، حکومت، شهادت عرفانی، شهادت تکلیفی، شهادت فدیهای، شهادت سیاسی و تشکیل حکومت. پاره اول کتاب در پی تبیین و سنجش این نظریات و تحریر محل نزاع است. در پاره دوم نویسنده عهده‌دار اثبات این موضوع شده است که رفتن امام حسین به طرف کوفه، اگرچه به قصد تشکیل حکومت، انتخابی درست بود. پاره سوم کتاب نیز به دیدگاه اعلام شیعه درباره هدف امام حسین که تأیید نظر مختار نویسنده است اختصاص دارد.

استفاده و سوء استفاده از تاریخ؛ پیتر خیل؛ مترجم: حسن کامشاد؛ تهران: فرهنگ جاوید، ۱۱۲ ص.

در کتاب حاضر بیان می‌شود که به اطراف خود که می‌نگریم، نخستین چیزی که جلب توجه می‌کند، اندیشه جهانی است آکنده از تاریخ مثله مثله یا تحریف شده و ملامال از اساطیر تاریخی که با همه دوربودن از واقعیت‌های گذشته، در وضعیت کنونی ما بی‌تأثیر نیست. باید پذیرفت که نقش اجتماعی تاریخ در خدمت به بشر همسان حافظه است که فرد بدون آن در برابر مخاطرات هستی خویش چندان تاب مقاومت ندارد و در این میان وظیفه مورخ که به حق بازتاب‌دهنده امور واقع است، در مواردی نتایجی را تلقین می‌کند که مخاطرات زیادی در پی دارد. چنین مورخی تفسیرش از وقایع مبتنی بر نتایج شخصی است و تاریخ را در هیئت اسطوره جعل می‌کند. ویژگی عجیب اسطوره این است که پندار خود را جانشین اندیشه راستین می‌کند، اما چرا و چگونه مورخی سودای جعل تاریخ به سرش می‌زند؟ مورخی که غلام حلقه به گوش واقعیت‌ها نیست و تفسیرش از امور واقع متقن و علمی است چه می‌کند؟ چرا کنش و واکنش مورخ و امور واقع یا به تعبیری تقابل حال و گذشته بی‌پایان است؟ این کتاب با تأمل درباره چنین پرسش‌هایی بینش تاریخی ما را گسترش داده و عمق می‌بخشد.

وقفنامه ربع رشیدی: الوقفیه الرشیدیه بخط الواقف فی بیان شرائط امور الوقف و المصارف؛ رشیدالدین فضل‌الله؛ تهران: اداره کل حج و اوقاف و امور خیریه، ۳۸۶ ص.

معرفی مجموعه‌ای از وقف‌نامه‌ها تحت عنوان ربع رشیدی است. در این اثر نخست کلیاتی از وقف‌نامه‌های ربع رشیدی در تبریز ارائه و اهمیت فرهنگی آنها بیان شده و لزوم حراست از وقف‌نامه‌ها به عنوان یک میراث بزرگ فرهنگی و دینی مورد تأکید قرار گرفته است. آن‌گاه به توصیف شخصیت رشیدالدین فضل‌الله و دوران

صدارت و حکومت وی که موسوم به دوران ربع رشیدی است پرداخته شده و ویژگی‌ها و شرایط وقف‌نامه‌های مربوط به این دوران با ذکر

نمونه‌هایی از آنها بیان شده است. در توصیف این موقوفات به شرح اوصاف مربوط به ابنیه خیریه اعم از مریض‌خانه‌ها، مهمان‌خانه‌ها، خانقاه‌ها، مساجد، چشمه‌ها و بوستان‌ها برای افراد مستمند و زنان بی‌سرپرست و سایر املاک وقف‌شده در دوران ربع رشیدی و در شهرهای مختلف از جمله تبریز، یزد و همدان پرداخته شده و شرایط مندرج در این وقف‌نامه‌ها مانند شرایط متولی وقف، معاون و بازرس و نیز سایر ناظران آن بیان شده است. نویسنده همچنین به مصارف موقوفات و هزینه‌های آن نیز اشاره نموده و شرایط اجاره‌دادن آنها و نیز سایر استفاده‌های مربوط به آن را آورده است. وی متن برخی از این وقف‌نامه‌ها را بیان کرده و در مجموع گزارشی از موقوفات مربوط به دوران ربع رشیدی، یعنی دوران صدارت رشیدالدین فضل‌الله در عصر ایلخانان ارائه نموده است.

شرح حال

حنین بن اسحاق عبادی کتابشناس و مترجم بزرگ دوره اسلامی؛ فریده جهاندیده؛ مراغه: منشور سمیر، ۱۰۴ ص.

حنین بن اسحاق بن سلیمان بن ایوب عبادی (۱۹۴. ۲۶۰ ق)، ملقب به ابوزید چشم‌پزشک و متکلم و مهم‌ترین مترجم آثار یونانی به عربی و سریانی در قرن سوم هجری است. شرح زندگی و آثار او در منابعی چون الفهرست ابن ندیم، طبقات الاطباء ابن جلجل، عیون النبأ ابنابی اصیبه و... به تفصیل آمده است. تاریخ‌نگاران در دوران مختلف به بخش‌هایی از زندگی او پرداخته‌اند که گاهی در برخی گزارش‌های آنان تناقض وجود دارد. نگارنده در این اثر پس از شرح اوضاع سیاسی، اجتماعی و علمی در قرن سوم هجری، مطالبی درباره تأسیس بیت‌الحکمه و اوج نهضت ترجمه، حامیان حرکت علمی بیت‌الحکمه، حامیان حرکت علمی

بیت‌الحکمه و فعالیت‌های علمی و دانشمندان بیت‌الحکمه پرداخته و سپس زندگی و احوال حنین بن اسحاق را شرح داده است.

ادبیات

تقدس گندم و نان در ادیان توحیدی و ادب پارسی با تجدیدنظر و تکمیل؛ محمدرضا بهنیا؛ تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۶۹۰ ص.

گندم و نان و متعلقات آن در ادب فارسی و فرهنگ ایرانی و اسلامی بازتابی بس گسترده و شگرف دارد. این دو موهبت الهی قوت غالب افراد و مایه زندگی و آسایش آنهاست. قداست و حرمت این دانه بهشتی نزد جهانیان چون آب که مایه حیات هر موجود است، با ابدیت هم‌نوايي جدایی‌ناپذیری دارد. نگارنده در پژوهش حاضر به شناخت مسائل گندم و نان و قداست آن در ادیان توحیدی و بررسی آن در فرهنگ و ادب پارسی پرداخته است. در این اثر ضمن اشاره به آداب و رسوم و باورهای مردم در زمینه تقدس گندم و نان در ادیان الهی، به زندگی‌نامه برخی از نویسندگان و شاعران و مطالب یا اشعار مرتبط با موضوع توجه شده است.

سبک ادبی از دیدگاه زبان‌شناسی؛ ضیاء قاسمی، تهران: امیر کبیر، ۲۸۰ ص.

نگارنده در این اثر به بررسی علمی ویژگی‌های سبک فردی و مفاهیم بنیادی آن پرداخته است. در این کتاب بررسی داده‌های زبانی و ادبی در سطوح شناخته‌شده زبان‌شناسی و زمینه‌های وابسته به زبان‌شناسی انجام شده است. در فصل نخست کتاب، مبانی نظری و پیشینه مطالعات در زمینه مورد نظر بیان شده و مطالب ضروری مرتبط با نظام زبان، زبان‌شناسی و هنر ادبیات آورده شده است. در فصل دوم به بررسی انواع سبک‌های زبانی در فارسی پرداخته شده و فصل سوم به تحلیل داده‌های مربوط به دوره‌های زمانی و سبک‌های نثر و شعر فارسی اختصاص دارد. بررسی داده‌های مربوط به

صورت و معنا و وزن در شعر و صنایع ادبی از مباحث دیگر مطرح شده در این کتاب است.

کاهش نفوذ زبان فارسی در هندوستان در دو قرن اخیر با نگرشی به سنگهای مزار شهید ثالث در آگره...؛ سیدصادق حسینی اشکوری؛ قم: مجمع ذخایر اسلامی، ۵۸ ص.

بررسی وضعیت زبان فارسی در شبه قاره هند و جایگاه ایرانیان و فرهنگ و هنر ایرانی در هندوستان در قرون اخیر است. در این اثر با استناد به سنگ‌نوشته‌های فارسی مانند سنگ مزار قاضی نورالله شوشتری و مطالعه دقیق آنها، به تجزیه و تحلیل تاریخی این نوشته‌ها و میزان نفوذ زبان فارسی در میان هندیان پرداخته شده و جنبه‌های ادبی، شعری و تاریخی محتوای این قبیل از نوشته‌ها بررسی شده است. نویسنده بر این باور است که در دو قرن اخیر تأثیر زبان فارسی در زبان و فرهنگ مردم هند کم شده و به کارگیری این زبان در میان هندیان کاهش یافته است. این موضوع به دلیل غفلت اندیشمندان و ادیبان فارسی زبان و غفلت محیط‌های علمی بوده است. وی در این زمینه تصاویر برخی از سنگ‌نوشته‌های فارسی موجود در هندوستان را ارائه نموده و با توجه به مفاد آنها به روند کاهش نفوذ زبان فارسی در هندوستان در دو قرن اخیر اشاره کرده است.

ترجمه، شرح و تحلیل علویات دیوان سید حمیری؛ عزت ملابراهیمی، روح‌الله صیادی نژاد؛ تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، ۴۱۶ ص.

کتاب حاضر پژوهشی در راستای معرفی «سید حمیری» و تحلیل آراء است. فصل اول کتاب به زندگی شخصی و ادبی این شاعر اختصاص داده شده است. پس از خوانش اشعار «سید حمیری» در این سه شرح، به نگارش اشعار بر اساس قوافی آنها پرداخته و در ذیل عنوان «شرح واژه»، به معنای قاموسی لغات و در برخی موارد برای فهم بیشتر معنای لغت، اشاره‌ای به برخی

از جنبه‌های بلاغی و دستوری لغت شده است. سپس اشعار به بیانی روان و سلیس به فارسی برگردانده شده‌اند. نگارندگان در شرح ابیات به منابع اساسی، از قبیل منابع تاریخی، تفسیری و روایی مرتبط با بحث مراجعه نموده‌اند تا نتیجه کار با استناد و اعتماد بر حیطه وسیع پژوهش، از صحت و دقت لازم برخوردار گردد.

دیوان صاحب اصفهانی (مسیح البیان)؛ محمدکاظم صاحب اصفهانی؛ کاشان: سوره تماشا، ۴۳۲ ص.

در ابتدای این اثر ابتدا به معرفی شخصیت ادبی و شعری محمدکاظم صاحب اصفهانی پرداخته شده و آثار وی معرفی و ویژگی‌های اشعار او توصیف شده است. آن‌گاه تاریخچه کوتاهی از زندگی وی و وضعیت شعر و شاعری در آن دوران ارائه شده و سرانجام مجموعه‌ای از اشعار وی اعم از غزلیات و رباعیات او درج شده است. شاعر در این اشعار به توصیف واقعیت‌های دوران حیات خویش پرداخته و با رویکردی عارفانه به توصیف عشق و عاشقی و سوز و گداز عاشقانه نسبت به معشوق خویش اظهار ارادت نموده است. از نظر مصحح کتاب، صاحب اصفهانی در غزلیات و رباعیات خویش، با تقویت عنصر خیال‌پردازی در شعر، مطالب عرفانی خویش را به مخاطب منتقل می‌نماید. از نظر مصحح درک مفاهیم مندرج در غزلیات و رباعیات صاحب اصفهانی نیاز به دقت زیادی دارد. وی سبک شعری اشعار صاحب اصفهانی را سبک هندی و اصفانی عنوان کرده که در آنها با نوعی رندی، مبالغه‌های زیادی در باب عشق و عاشقی صورت گرفته است.